

**Przesłanki odpowiedzialności za bezprawne działanie
organu podatkowego
- wyrok ETPCz z 5.10.2023 r. w sprawie Andrzej Ruciński
przeciwko Polsce, skarga nr 22716/12**

**DR EWA PREJS
ADIUNKT, UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA
RADCA PRAWNY**

STAN FAKTYCZNY – POSTĘPOWANIE ZABEZPIEZAJĄCE

W dniu 19 maja 2003 r., w następstwie kontroli podatkowej, Urząd Skarbowy w Szczecinie wydał dwie decyzje nakazujące zajęcie majątku skarżącego w celu zabezpieczenia płatności zobowiązań podatkowych z tytułu podatku akcyzowego za kilka miesięcy 2002 i 2003 roku.

We wstępnej ocenie zobowiązania te zostały obliczone na kwotę 708.372 złotych

W dniu 26 maja 2003 r. skarżący odwołał się od tych decyzji na tej podstawie, że nie istniała podstawa prawna do zajęcia jego majątku, ponieważ jego przyszłe zobowiązanie z tytułu podatku akcyzowego nie istniało i nie istniało ryzyko, że gdyby takie zobowiązanie zostało ustalone, nie wywiązałby się z niego.

Środki zarządzone na podstawie wyżej wymienionych decyzji obejmowały: zajęcie dwóch rachunków bankowych przedsiębiorstwa; zajęcie sześciu samochodów przedsiębiorstwa, w tym pojazdów dostawczych; oraz ustanowienie hipotek na czterech nieruchomościach należących do skarżącego.

STAN FAKTYCZNY – POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE

W dniu 6 czerwca 2003 r. skarżący **wniósł o zastąpienie** przedmiotowych środków ustanowieniem hipotek na dwóch różnych nieruchomościach należących do niego.

W dniu **5 sierpnia 2003 r.** naczelnik urzędu skarbowego (naczelnik), **częściowo przychyłając się do wniosku skarżącego**, uchylił środek w odniesieniu **do jednego rachunku bankowego i ustanowił hipotekę na dwóch nieruchomościach** wskazanych przez skarżącego, których wartość została oszacowana na 180.000 PLN.

W dniu 5 sierpnia 2003 roku Urząd Skarbowy w Szczecinie wydał dwie decyzje **oddalające** odwołania od decyzji z dnia 19 maja 2003 roku.

STAN FAKTYCZNY –POSTĘPOWANIE WYMIAROWE

W dniu 21 sierpnia 2003 r. Urząd Skarbowy w Szczecinie wydał dziewięć decyzji określających zobowiązania podatkowe przedsiębiorcy z tytułu podatku akcyzowego za kilka miesięcy w 2002 i 2003 r. Urząd Skarbowy uznał, że ponieważ przedsiębiorstwo sprzedawało papierosy, na których nie podano ceny maksymalnej, było ono zobowiązane do zapłaty podatku akcyzowego na mocy art. 37 ust. 7 i 8 ustawy z dnia 8 stycznia 1993 r. o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym.

Zakup od administracyjnych organów egzekucyjnych, papierosy nieoznaczone indywidualną ceną detaliczną, zakres zwolnienia

Łączna kwota zobowiązania z tytułu podatku akcyzowego wyniosła 803.754 PLN.

STAN FAKTYCZNY – POSTĘPOWANIE ODWOŁAWCZE

W dniu 17 listopada 2003 r. Urząd Celny w Szczecinie oddalił wniosek skarżącego o wstrzymanie wykonania dziewięciu zaskarżonych przez niego decyzji. W dniu 28 października 2003 r. naczelnik urzędu skarbowego odrzucił zarzuty złożone przez skarżącego wobec zajęcia majątku jego i jego przedsiębiorstwa na podstawie dziewięciu decyzji z dnia 21 sierpnia 2003 r.

W dniu 2 sierpnia 2004 r. decyzje urzędu skarbowego zostały utrzymane w mocy przez Izbę Celną w Szczecinie.

w dniu 19 lipca 2005 r. Wojewódzki Sąd Administracyjny wstrzymał wykonanie trzech decyzji, a w dniu 14 marca 2006 r. wstrzymał wykonanie sześciu decyzji wydanych w sprawie skarżącego.

W dniu 24 kwietnia 2006 r. Izba Celną w Szczecinie uchyliła wszystkie swoje decyzje z dnia 2 sierpnia 2004 r., stwierdzając, że były one dotknięte naruszeniem prawa materialnego. Izba celna wskazała również, że nie istniała podstawa prawna do nałożenia podatku akcyzowego na sprzedawców, którzy handlowali towarami, od których podatek akcyzowy powinien być zapłacony przez same organy podatkowe.

W tym samym dniu decyzja stwierdzająca **NADPŁATĘ**.

STAN FAKTYCZNY – SPRAWA CYWILNA

W dniu **15 stycznia 2009 r.** skarżący wniósł powództwo cywilne o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego, które regulowały odpowiedzialność cywilną państwa za szkody wynikające z bezprawnych działań i decyzji.

Żądał **790.839 PLN** z tytułu zysku utraconego przez jego firmę w okresie od maja 2003 roku do czerwca 2006 roku. Twierdził, że szkoda powstała w wyniku zajęcia rachunków bankowych firmy i zajęcia innych dóbr; oraz że środki te, które zostały podjęte na podstawie niezgodnych z prawem decyzji władz, **uniemożliwiły mu prowadzenie działalności gospodarczej** w wyżej wymienionym okresie.

W dniu **27 kwietnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie przyznał skarżącemu 759 999 PLN odszkodowania.**

Skarżący poniósł szkodę z powodu niemożności kontynuowania działalności gospodarczej. Po pierwsze, jego firma została zmuszona do zapłacenia podatku, który nie powinien zostać zapłacony. Po drugie, bez konta bankowego i pojazdów, które zostały zajęte, skarżący nie był w stanie kontynuować prowadzenia działalności gospodarczej.

STAN FAKTYCZNY – SPRAWA CYWILNA

W dniu **15 stycznia 2009 r.** skarżący wniósł powództwo cywilne o odszkodowanie przeciwko Skarbowi Państwa na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego, które regulowały odpowiedzialność cywilną państwa za szkody wynikające z bezprawnych działań i decyzji.

Żądał 790.839 PLN z tytułu zysku utraconego przez jego firmę w okresie od maja 2003 roku do czerwca 2006 roku. Twierdził, że szkoda powstała w wyniku zajęcia rachunków bankowych firmy i zajęcia innych dóbr; oraz że środki te, które zostały podjęte na podstawie niezgodnych z prawem decyzji władz, **uniemożliwiły mu prowadzenie działalności gospodarczej** w wyżej wymienionym okresie.

W dniu **27 kwietnia 2010 roku Sąd Okręgowy w Szczecinie przyznał skarżącemu 759 999 PLN odszkodowania.**

Skarżący poniósł szkodę z powodu niemożności kontynuowania działalności gospodarczej. Po pierwsze, jego firma została zmuszona do zapłacenia podatku, który nie powinien zostać zapłacony. Po drugie, bez konta bankowego i pojazdów, które zostały zajęte, skarżący nie był w stanie kontynuować prowadzenia działalności gospodarczej.

STAN FAKTYCZNY-SPRAWA CYWILNA

Raport i ustne opinie **biegłego sądowego**, który oszacował stratę skarżącej na **768.328 zł** w okresie trzydziestu ośmiu miesięcy. Sąd zakwestionował jednak tę kwotę, zauważając, że przedmiotowe decyzje podatkowe miały wpływ na jego działalność gospodarczą od maja 2003 r. do kwietnia 2006 r. włącznie, tj. przez trzydzieści sześć miesięcy.

Sąd krajowy nie miał wątpliwości, że decyzje z dnia 21 sierpnia 2003 r. i 2 sierpnia 2004 r. nie były zgodne z prawem

W świetle powyższych rozważań sąd krajowy uznał, że spełnione zostały przesłanki prawne, które **art. 417 kodeksu cywilnego** wiąże z odpowiedzialnością cywilną państwa - a mianowicie istnienie szkody, niezgodna z prawem decyzja wydana w ramach wykonywania władzy publicznej oraz związek przyczynowy między decyzją a szkodą.

STAN FAKTYCZNY-SPRAWA CYWILNA

W dniu 22 grudnia 2010 roku Sąd Apelacyjny w Szczecinie **uwzględnił apelację** wniesioną przez Skarb Państwa i oddalił powództwo skarżącego.

Sąd apelacyjny zgodził się z sądem pierwszej instancji, że źródłem szkody poniesionej przez skarżącą była decyzja z dnia 2 sierpnia 2004 roku. Sąd apelacyjny nie dokonał żadnych innych ustaleń w odniesieniu do przedmiotowej szkody lub związku przyczynowego.

Następnie sąd apelacyjny rozwinął argument Skarbu Państwa, że **wystąpiły poważne rozbieżności w interpretacji przepisów regulujących kwestię**. Zauważono, że w swoich dwóch uchwałach pełnego składu (z dnia 1 czerwca 2007 r. (I FPS 6/07) i z dnia 19 lutego 2009 r. (I FPS 3/09) Naczelny Sąd Administracyjny, po zbadaniu kwestii prawnych związanych z zagadnieniem poruszonym w przedmiotowej sprawie, ostatecznie wyraził rozbieżne poglądy prawne. Zdaniem sądu odwoławczego świadczyło to o złożonym charakterze zagadnienia i trudnościach interpretacyjnych.

Aby spowodować odpowiedzialność cywilną państwa, naruszenie prawa musi być kwalifikowane, elementarne i oczywiste.

Skarga kasacyjna nie została przyjęta.

SKARGA I WYROK ETPCZ

Artykuł 1 Protokołu nr 1 Konwencji - ochrona prawa własności

Nakładanie podatków nie narusza prawa własności ALE ingerencja powinna być **zgodna z prawem krajowym**, a samo prawo powinno być **wystarczającej jakości**, aby umożliwić skarżącemu przewidzenie konsekwencji jego postępowania.

Musi być zachowana sprawiedliwa równowaga między konkurującymi interesami jednostki i społeczności jako całości

Zachodzi konieczność **podjęcia środków niezbędnych do ochrony praw własności**, w szczególności gdy istnieje bezpośredni związek między środkami, których wnioskodawca może zasadnie oczekiwać od władz, a jego skutecznym korzystaniem z jego własności, nawet w sprawach dotyczących sporów sądowych między podmiotami prywatnymi

Zasada ta ma zastosowanie z tym większą mocą, gdy to samo Państwo jest w sporze z jednostką

SKARGA DO ETPCZ I WYROK ETPCZ

- „**brak odszkodowania nie jest sam w sobie wystarczający**, aby stanowić naruszenie art. 1 Protokołu nr 1. Jest to jednak czynnik, który należy wziąć pod uwagę przy ustalaniu, czy osiągnięto sprawiedliwą równowagę”
- „ryzyko związane z takim systemem polega na tym, że może on **w nieuzasadniony sposób ograniczać zdolność skarżącego do zarządzania swoim mieniem**, zwłaszcza jeśli postępowanie jest przewlekłe, jak miało to miejsce w niniejszej sprawie. Ponadto Trybunał nie jest przekonany, że władze krajowe w wystarczającym stopniu rozważyły możliwość podjęcia **mniej inwazyjnych środków** w odniesieniu do majątku skarżącego.”
- „Skarżący został zatem zmuszony do poniesienia istotnych konsekwencji finansowych rozbieżnych praktyk władz publicznych, podczas gdy to państwo ponosi odpowiedzialność za błędy lub zaniechania wynikające z ich działań.”
- „ograniczenia nałożone na majątek osobisty i biznesowy skarżącego przez trzy lata stanowiły dla niego **indywidualne i nadmierne obciążenie**, naruszając "sprawiedliwą równowagę", która powinna być zachowana między ochroną prawa własności a wymogami interesu ogólnego”

WYROK ETPCZ

Uznaje skargę za dopuszczalną;

Stwierdza, że doszło do naruszenia art. 1 Protokołu nr 1 do Konwencji;

Stwierdza, że kwestia zastosowania art. 41 Konwencji nie jest gotowa do rozstrzygnięcia i w związku z tym,

(a) zastrzega tę kwestię;

(b) wzywa Rząd i skarżącego do przedstawienia, **w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny, zgodnie z art. 44 § 2 Konwencji, pisemnych uwag dotyczących kwoty, która ma zostać przyznana skarżącemu z tytułu szkody, a w szczególności do powiadomienia Trybunału o wszelkich porozumieniach, jakie mogą osiągnąć;**

Zastrzega dalszą procedurę i przekazuje Przewodniczącemu Izby uprawnienie do jej ustalenia, jeśli zajdzie taka potrzeba.

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

DR EWA PREJS
ADIUNKT, RADCA PRAWNY
UNIWERSYTET MIKOŁAJA
KOPERNIKA

eprejs@umk.pl